

Edukačný chodník Horský park



Kraj:	Bratislavský
Okres:	Bratislava I
Geomorfologická jednotka:	Malé Karpaty
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územie:	chránený areál Horský park
Prístup:	trolejbus MHD Bratislava, Búdková, resp. bus MHD Bratislava, Kalvária
Východisko:	Bratislava-Staré Mesto, Nekrasovova × Novosvetská ul., Horáreň Horský park
Trasa:	Bratislava: po severnom a východnom okraji Horského parku
Dĺžka, prevýšenie:	0,9 km, prevýšenie 60 m
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	5 (+ vyše 20 malých orientačných tabuliek v rámci Horského parku)
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, kultúrno-historické, lesnícke

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Chodník s hlavnými piatimi panelmi je súbežný s

červenou turistickou značkou (Štefánikovou magistrálou, resp. Európskou dialkovou turistickou trasou E8 v rámci ich úseku Slavín – Kamzík).

Rok otvorenia: 2014

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave, niektoré sú popísané vandalmi (2020).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Nadácia Horský park, Lesná 1, 811 04 Bratislava, tel. 0903 580 111

Poznámka: Panely 1 – 4 sú prístupné po širokom spevnenom chodníku, panel 5 stojí v hornej časti schodiska.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je veľmi vhodný pre terénne vyučovanie. Námetom k nemu môže byť pracovný list Náučný chodník Horský park.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Chránený areál Horský park. Chránené územie v centre Bratislavy, v hornatej – malokarpatskej – časti jej mestskej časti Staré Mesto, asi 1,5 km severozápadne od Bratislavského hradu, vyhlásené v roku 1986 na ochranu staršieho typu lesného parku z druhej polovice 19. storočia, ktorého základom je dubovo-hrabový porast. Z historického hľadiska patrí medzi najhodnotnejšie úpravy Bratislavského okrášľovacieho spolku. Cenné sú nepočítané zachované architektonické doplnky (altánok, Soltzova lavička) i kompozícia, ktorá je živým dokladom parkovej tvorby u nás v minulosti. Horský park vznikol v rokoch 1869 – 1870 úpravami v pôvodnom lese na vtedajšom západnom okraji mesta z iniciatívy mešťanostu Henricha Justiho ako jeden z prvých projektov novo vzniknutého mestského okrášľovacieho spolku. Podľa plánov hlavného mestského inžiniera založili sieť cestičiek, oddychových plôch, vysadili nepôvodné druhy drevín – okrem tisu obyčajného či borovice čiernej aj napr. ginko dvojľaločné, metasekvoje čínske, platany (dodnes tu rastie približne 150 druhov drevín). Osadených bolo 50 lavíc, pri hlavnom vchode bol vybudovaný domček pre strážcu, detské ihrisko (1873), dve studne na zavlažovanie, malé stavby zo železa (pavilón s lavičkami), rozhľadňa na blízkej „Murmanskej výšine“ (zbúraná po roku 1945). Uprostred parku, pod veľkou odpočinkovou terasou, dalo mesto v roku 1908 postaviť H. Justimu pamätník, ide o dielo bratislavského sochára Alojza Rigeleho. V súčasnosti chránený areál Horský park zaberá približne 22 ha s rôznym manažmentom v troch zónach: bezzásahovej (A), prechodnej (B) a edukačno-rekreačnej (C). Ako mestský lesopark, obkolesený najmä vilovou zástavbou a ležiaci v centrálnej polohe mesta, je atakovaný urbanizáciou ako aj mimoriadnou návštevnosťou, nezriedka nerešpektujúcou 4. stupeň ochrany územia.

Horáreň Horský park. Bývalá mestská horáreň pri východnom okraji Horského parku v centre Bratislavy vybudovaná pri jeho založení na jeho správu. V druhej polovici 20. storočia objekt slúžil ako technické zázemie mestskej organizácie pre údržbu zelene. V roku

1994 schátranú budovu horárne získala do prenájmu Nadácia Horský park a spolu s príslušným areálom ju zrekonštruovala a sprístupnila pre verejnosť. Vzniklo tu Komunitné centrum Horáreň Horský park s libresom, terasou, záhradou s detským ihriskom a minizoo. Pod správou nadácie patrí aj susedný areál lesnej školy, ktorá vznikla rekonštrukciou drevenej stavby niekdajšieho Feikovho hostinca zo 40. rokov 20. storočia a slúži ako priestor pre verejné podujatia (prednášky, literárne čítania, schôdze, kurzy, podnikové teambuildingy, cvičenia a p.). Libreso so záhradou a ihriskom sú verejnosti prístupné denne v otváracích hodinách.

Galéria Horský park. Oplotený verejný areál pozdĺž juhovýchodného okraja Horského parku (navzájom ich oddeľuje schodisko medzi Majakovského a Novosvetskou ul.) oproti horárni v centre Bratislavy, v ktorom sú na území bývalej súkromnej záhrady v strmom severovýchodne orientovanom svahu s rozlohou 30 árov vystavené veľkorozmerné exteriérové sochárske diela významných slovenských výtvarných umelcov. V tejto stálej expozícii pod holým nebom – ojedinelej na Slovensku – sú zastúpené diela od 60. rokov 20. storočia od kľúčových osobností sochárstva, akými sú: Jozef Kostka, Rudolf Uher, Pavol Tóth, Štefan Belohradský, Andrej Rudavský, Jozef Jankovič, Stano Filko či Juraj Meliš, a sú priebežne dopĺňané novšími. Odborným garantom a spolupracovníkom realizátora galérie – Nadácie Horský park – je Slovenská národná galéria. Verejnosti je galéria prístupná denne v otváracích hodinách.

Chránený areál Borovicový lesík. Chránené územie v centre Bratislavy v oblasti vrchu Murman (273 m n. m.) vyhlásené v roku 1982 na ochranu dubovo-hrabového lesa ako voľného pokračovania chráneného areálu Horský park južným smerom a zvyšku rozsiahleho lesného porastu rozprestierajúceho sa v minulosti cez Machnáč až po Mlynskú dolinu.

Chránený areál Zeleň pri vodárni. Chránené územie v centre Bratislavy na južnom svahu vrchu Murman poniže historického vodojemu na ul. Francúzskych partizánov vyhlásené v roku 1982 na ochranu porastu líp a borovic čiernych. V rámci neho stojí **pomník obetiam prvej svetovej vojny**, vybudovaný v roku 1927 v tvare tumby z mohutných kamenných blokov, rohmi spočívajúcej na chrbtoch štyroch levov ležiacich na podstavci (odtiaľ zaužívaný názov „Štyri levy“), v hornej časti s nápisom 1914 † 1918. Autormi sú bratislavskí sochár Alojz Rigele a architekt Franz Wimmer. Na tvorbu pomníka bola použitá mauthausenská žula z podstavca zničeného pomníka Márie Terézie z nábrežia Dunaja. Od roku 2002 je národnou kultúrnou pamiatkou. Výnimočný výhľad od pomníka na Bratislavský hrad, mesto i Dunaj obmedzili nedávno vybudované vily. Lokalita býva označovaná historickým názvom Murmanská (aj Murmannská) výšina (z nem. Murmannshöhe či maď. Murmann Magaslat) podľa bývalých majiteľov pozemkov – rodiny Murmannovcov.

Vila „U Belgičana“ pri Horskom parku. „Zámoček“ pri severovýchodnom okraji Horského parku, prebudovaný z pôvodného letohrádku koncom 19. storočia belgickým chovateľom koní Móritzom Hugom, grófom zo Saint Genois d’Aneaucourt. Kaštieľ stál v rozľahlom parku s jazierkami a rybníkom, hospodárskymi stavbami a žrebčínom so štyridsiatimi anglickými plnokrvníkmi. Po smrti grófa tu dlho žila jeho manželka Eleonóra, ktorá sa druhýkrát vydala, a podľa nej sa objekt nazýval Eleonórin dvor. Rozsiahla eklektická „vila Horský park“, spájajúca v sebe prvky klasicistickej, romantickej (vežičky) a ľudovej architektúry, slúži na reprezentatívne účely Ekonomickej univerzity v Bratislave.

Vila Linea pri Horskom parku. Moderný viacpodlažný rodinný dom vybudovaný v citlivom kontakte s východným okrajom Horského parku v rokoch 1998 – 2002. Zložené topografické podmienky – úpätie strmého severovýchodne orientovaného svahu v pomerne zachovalom prírodnom prostredí – na konci Novosvetskej ul. vzácné rešpektuje geometria

architektonického riešenia autorov Jána Bahnu a AA Ateliéru Architektúry formou priečne na sebe položených hranolov (využívajúcich svah) s presklenými stenami na strane budovy odvrátenej od ulice a vpúšťajúcej svetlo i prírodu do súkromia interiérov či chránenej záhrady.

Malé Karpaty. Jadrové pohorie na juhozápadnom Slovensku medzi Devínom a Novým Mestom nad Váhom pretiahnutého pôdorysu v smere juhozápad-severovýchod cca 90 km dlhé a max. 15 km široké. Predstavuje hrásť, väčšinou náhle sa dvíhajúcu z oboch susediacich nížin – Podunajskej a Borskej. Na niekoľkých miestach je rozčlenená priečnymi zníženinami na tektonických líniiach (zlomoch) a/alebo styku geologických jednotiek, pričom na tieto lokálne priečne prerušenia ústredného chrbta pohoria poukazujú dopravné komunikácie miestami i s vnútrohorskými sídlami, napr. Devínska brána, Lamačská brána, sedlá Baba a Biela hora, obce Borinka, Buková, Prašník. V južnej zhruba tretine pohoria dominuje na povrch vystupujúce jadro, t. j. granitoidy a kryštalicke bridlice (žuly, fylity, svory, amfibolity) s – pre túto časť pohoria typickými – rozsiahlymi rozvodnými plošinami s mocnými povrchovými vrstvami zvetralých granitov a bezodtokými, v časti roka zamočiaranými, depresiami na nich, tvrdošovými vyvýšeninami (na amfibolitoch či kremencoch) a strmými okrajovými svahmi s lokálnymi sprašovými návejmi a vejármi hlbokých úvozov nad obcami. Zvyšnú časť pohoria s obalovou a príkrovovou stavbou budujú rôzne druhy najmä vápencov, dolomitov, kremencov s kvestovým reliéfom najvyšších masívov so skalnými hrebeňmi – s kulminujúcim vrchom **Záruby (768 m n. m.)** nad Smolenicami –, ale aj zarovnanými povrchmi na dolomitoch Brezovských Karpát a Čachtických Karpát. Nachádza sa tu osem krasových oblastí s približne 300 jaskyňami, z ktorých je jediná sprístupnená so sprievodcom (Driny) a dve nevelké (Deravá skala a Veľká pec) sú verejnosti voľne prístupné. Podstatnú časť pohoria pokrývajú listnaté lesy predovšetkým s bukom, dubom či hrabom.

Obsah informačných panelov

Hlavné informačné panely (1 – 5) sú očíslované, ale nemajú názvy. Na nich opísané pozoruhodné či orientačné objekty – ležiace v parku i v jeho blízkosti – sú očíslované (1 – 25), zobrazené v mape na paneloch a v parku označené malými tabuľkami s číslami: 1 – Horáreň, 2 – Nunciatúra, 3 – Bäumlerv parčík, 4 – Galéria Horský park, 5 – Majakovského ulica, 6 – Kostolíky, 7 – Hlboká cesta, 8 – Soltzova lavička, 9 – Justi, 10 – Kruhovú lavica, 11 – Bohúňova ulica, 12 – Lurdská jaskyňa, 13 – Kalvária, 14 – Zámoček, 15 – Mokrade, 16 – Metasekvoje, 17 – Altánok, 18 – Foersterova lavička, 19 – Nový svet, 20 – Púčkové domy, 21 – Murmanská výšina, 22 – Slavín, 23 – Mesto, 24 – Internáty a 25 – Trizuljak









LEGENDA K MAPE · CAPTION

- | | |
|---|---|
| 1 HORÁŘEŇ · FORESTER'S HOUSE | 14 ZÁMOČEK · SMALL CASTLE |
| 2 NUNCIATŮRA · NUNCIATURE | 15 MOKRADE · WATER MEADOWS |
| 3 BÄUMLEROV PARČÍK · BÄUMLER'S PARK | 16 METASEKVOJE · METASEQUOIAS |
| 4 GALÉRIA HORSKÝ PARK · GALLERY HORSKÝ PARK | 17 ALTÁNOK · PAVILION |
| 5 MAJAKOVSKÉHO ULICA · MAJAKOVSKÉHO STREET | 18 FOERSTEROVA LAVIČKA · FOERSTER'S BENCH |
| 6 KOSTOLÍKY · CHURCHES | 19 NOVÝ SVET · NEW WORLD INN |
| 7 HLBOKÁ CESTA · HLBOKÁ STREET | 20 PŮČKOVÉ DOMY · BUDS' HOUSES |
| 8 SÓLTZOVA LAVIČKA · SÓLTZ'S BENCH | 21 MURMANSKÁ VÝŠINA · MURMAN HEIGHT |
| 9 JUSTI · JUSTI | 22 SLAVÍN · SLAVIN MEMORIAL |
| 10 KRUHOVÁ LAVICA · CIRCULAR BENCH | 23 MESTO · THE CITY |
| 11 BOHŮŇOVA ULICA · BOHŮŇOVA STREET | 24 INTERNÁTY · DORMITORIES |
| 12 LURDSKÁ JASKYŇA · LOURDES GROTTO | 25 TRIZULIAK · TRIZULIAK |
| 13 KALVÁRIA · CALVARY | |

